Valiokunnan lausunto TaVL 19/2026 vp– VNS 3/2026 vp

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027—2030

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027—2030 (VNS 3/2026 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 22.5.2026.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- osastopäällikkö, ylijohtaja Mikko Spolander, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Armi Liinamaa, valtiovarainministeriö
- puheenjohtaja, professori Niku Määttänen, talouspolitiikan arviointineuvosto
- johtaja Jukka Nummikoski, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvonantaja Jarkko Kivistö, Suomen Pankki
- ylijohtaja, tutkimusjohtaja Tuulia Hakola-Uusitalo, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- puheenjohtaja Jyri Seppälä, Suomen ilmastopaneeli
- johtaja Teija Lahti-Nuuttila, Business Finland Oy
- strategiajohtaja Laura Juvonen, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- johtava asiantuntija Paavali Kukkonen, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- ekonomisti Tatu Knuutila, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- valtiotieteen tohtori Vesa Vihriälä

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- UTAK - Uuden talousajattelun keskus
- Finnvera Oyj
- Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- Keskuskauppakamari
- Suomen startup-yhteisö ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Työn ja talouden tutkimus LABORE

Valmis
5.0

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Arvioinnin lähtökohdat ja talouden toimintaympäristö

Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2027—2030 on laadittu tilanteessa, jossa julkisen talouden alijäämän ennustetaan kasvavan 4,6 prosenttiin bruttokansantuotteesta ja velkasuhteen ennakoidaan ylittävän 90 prosenttia vuonna 2026. Alijäämän kasvuun ovat vaikuttaneet erityisesti viime vuosina kohonneet puolustusmenot sekä valtion velkojen korkomenojen kasvu. Lisäksi toteutuneiden alijäämien taustalla on rakenteellisia syitä, kuten väestön nopea ikääntyminen, alhainen syntyvyys ja heikko tuottavuuskehitys. Toteutuneet alijäämät heijastavat myös viime vuosien heikkoa suhdannetilannetta.

Hallituksen talouspolitiikan keskeisinä tavoitteina ovat julkisen talouden vakauttaminen ja vahvistaminen sekä talouskasvun edistäminen. Julkisen talouden alijäämää pyritään hallituskauden aikana pienentämään erilaisin sopeutustoimin sekä verotuksellisin toimenpitein. Samalla talouden kasvua pyritään käynnistämään muun muassa T&K-panostuksilla, verotusta koskevilla toimenpiteillä sekä rakenteellisilla uudistuksilla, kuten työnteon kannustimia kohentavilla toimilla. Nämä toimet ovat olleet välttämättömiä julkisen talouden tasapainottamiseksi, ja niitä pitää jatkaa myös seuraavina vuosina. Myös Euroopan unionin neuvoston päätös asettaa Suomi liiallisen alijäämän menettelyyn edellyttää jatkossakin toimia julkisen talouden tasapainottamiseksi.

Talousvaliokunta tarkastelee tässä lausunnossa talousarvioesitystä ja talouden toimintaympäristöä oman toimialansa näkökulmasta keskittyen talouden kasvuun vaikuttaviin toimiin sekä asiantuntijakuulemisessa esiin nousseisiin teemoihin.

Talouden kasvua koskevat ennusteet seuraaville vuosille ja taustalla keskeisesti vaikuttavat tekijät

Suomen talouden ennustetaan kasvavan 0,6 prosenttia vuonna 2026. Talous lähti lupaavaan kasvuun vuoden 2025 loppupuolella, mutta Iranin sodan vaikutusten vuoksi kasvu on jäänyt aiempaa arviota vaatimattomammaksi. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan talouden kasvu kiihtyy seuraavina vuosina niin, että se on 1,7 prosenttia vuosina 2027—2028. Ennusteisiin liittyy kuitenkin paljon epävarmuuksia.

Heikon talouskasvun taustalla ovat suurelta osin vallitseva epävarma geopoliittinen tilanne ja siitä aiheutuneet shokit, jotka ovat vaikuttaneet taloustilanteeseen maailmanlaajuisesti. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on usealla tavalla heikentänyt Suomen talouskasvua viime vuosina. Helmikuussa 2026 alkaneen Iranin sodan aiheuttama Persianlahden öljy- ja maakaasukuljetusten pysähtyminen puolestaan nostaa polttoaineiden hintoja, ja polttoaineiden hinnannousu välittyy viiveellä myös muiden tuotteiden hintoihin muun muassa kohonneiden kuljetuskustannusten kautta. Tämä todennäköisesti kiihdyttää jonkin verran myös seuraavien vuosien inflaatiokehitystä.

Kasvutoimet ja TKI-politiikka

Viime hallituskaudella tehtiin parlamentaarinen sopimus Suomen tutkimus- ja kehittämismenojen nostamisesta neljään prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Kansallisen tavoitteen ja voimassa olevan T&K-rahoituslain mukaisesti valtion T&K-rahoitus nousee 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä edellyttäen, että yksityisen sektorin panostukset kasvavat 2,67 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2027—2030 on pidetty kiinni suunnitellusta TKI-panostusten kasvattamisesta parlamentaarisesti tavoitellulle tasolle. Tämä vahvistaa viestiä talouskasvua tavoittelevien kasvutoimien pitkäjänteisyydestä, mikä on omiaan lisäämään Suomen houkuttelevuutta sekä kansallisten että kansainvälisten investointien näkökulmasta.

Julkisen talouden suunnitelman mukaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituslakia muutetaan siten, että T&K-rahoitustavoitteen saavuttamisen edellyttämä valtion rahoituksen lisäys päivitetään vuosittain valtiovarainministeriön talousarvioesitystä varten laatiman talousennusteen mukaan. Lisäksi osana aiemmin päätettyjä sopeutustoimia vuodesta 2027 lähtien noin 15 miljoonaa euroa Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran T&K-toimintaan kohdentuvasta rahoituksesta on tarkoitus huomioida osana valtion T&K-toiminnan rahoitusosuutta.

Talousvaliokunta korostaa vahvan, pitkäjänteisen ja ennustettavaan T&K-politiikan keskeistä merkitystä talouden kasvun vauhdittajana. Onnistuneet ja oikein ajoitetut T&K-politiikan linjaukset tukevat pitkällä aikavälillä myös pitkän ajan kasvun kannalta olennaista työn tuottavuuden paranemista. Talouden kasvun näkökulmasta on myös olennaista, että tutkimus- ja kehitystyön tuloksena syntyvät innovaatiot saadaan tuotekehityksen kautta kilpailukykyisinä ratkaisuina kaupalliseen käyttöön palvelemaan markkinoiden tarpeita. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan suomalaisille yrityksille kaikkein haastavin vaihe on tuotannon skaalaaminen ja markkinoille saattaminen. Varsinaisen tutkimus- ja kehitysvaiheen lisäksi julkista ja yksityistä rahoitusta tulisikin kohdentaa myös teknologioiden kypsyttämiseen ja kaupallistamista edeltäviin vaiheisiin.

Talousvaliokunta toteaa usean asiantuntijalausunnon tavoin, että julkisella TKI-rahoituksella tulisi saada vivutettua markkinoille mahdollisimman paljon yksityistä pääomaa, jotta se olisi tuottavuuden nousun ja talouskasvun kannalta mahdollisimman vaikuttavaa. Erityisesti tulisi panostaa korkean arvonlisän tuotteisiin sekä uudenlaisia teknologisia ratkaisuja tuottaviin syväteknologioihin sekä ratkaisuihin, joilla on kysyntää kansainvälisillä markkinoilla. Suomessa on huippuosaamista useilla keskeisillä huipputeknologian aloilla, kuten tekoäly-, avaruus-, kvantti-, 6G- ja puolustusteknologioissa, kaksikäyttötuotteissa sekä puhtaan siirtymän ja kiertotalouden edistämiseen liittyvissä ratkaisuissa. Näitä vahvuuksia tehokkaasti kehittämällä ja hyödyntämällä meillä on erittäin hyvät mahdollisuudet toteuttaa vaikuttavaa ja kilpailukykyistä TKI-politiikkaa.

Valiokunta toteaa, että tuloksellinen TKI-toiminta perustuu entistä enemmän toimivaan ja jatkuvasti kehittyvään yliopistojen, tutkimuslaitosten ja yritysten väliseen yhteistyöhön. Tämä on huomioitu myös hallituksen monivuotisessa tutkimus- ja kehittämisrahoituksen suunnitelmassa, jonka toimin pyritään vahvistamaan yritysten ja muiden T&K-toimijoiden yhteistyötä ja

kannustamaan yrityksiä lisäämään tutkimus- ja kehittämistoimintaansa ja keskittämään toimintaa Suomeen.

EU:n vastinrahoitus. Julkisen talouden suunnitelmassa esitetään, että osana kevään 2026 lisäsäästöjä Euroopan unionin T&K-hankkeisiin kohdennettavaa kansallista vastinrahoitusta vähennetään vuosittain 10 miljoonalla eurolla. Lisäksi suunnitelmassa todetaan, että vuodesta 2027 alkaen EU:n T&K-hankerahoituksesta 20 miljoonaa euroa vuodessa luetaan osaksi T&K-rahoituksen tasoa.

Talousvaliokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa tuodaan esiin huoli vastinrahoituksen vähenemisestä. EU-rahoituksesta kilpaillaan hankkeiden laadun perusteella, ja ne avaavat yhteistyömahdollisuuksia ja -kanavia alan keskeisten eurooppalaisten toimijoiden kanssa. Suomi menestyy näissä laatuperusteisissa kilpailuissa erittäin hyvin, ja kansalliset panostukset saadaan takaisin EU-rahoituksena moninkertaisesti.

Talousvaliokunta huomauttaa, että yhteisrahoitteiset EU-rahoitusinstrumentit yleistyvät jatkuvasti, ja kansallinen vastinrahoitus on edellytys EU-rahoituksen saamiselle. Näin ollen vastinrahoituksella ja sen tasolla on jatkossakin erittäin keskeinen merkitys suomalaisten tutkijoiden ja yritysten TKI-toiminnan ja toimintaa hyödyttävien kansainvälisten verkostojen luomisen ja ylläpitämisen näkökulmasta. Valiokunta viittaa myös asiantuntijalausunnoissa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan Suomeen pitäisi EU-rahoituksen maksimoimiseksi luoda selkeä kansallinen yhteisrahoitusmekanismi.

Lopuksi

Talouden kasvun ja tuottavuuden edellytyksenä ovat yritysten kyky ja halu investoida. Valiokunta toteaa, että eri hallitukset ovat viime vuosina toteuttaneet useita merkittäviä toimia talouskasvun vauhdittamiseksi ja investointiympäristön parantamiseksi. Näitä ovat esimerkiksi TKI-panostusten lisääminen, tarkasti kohdennetut lisäykset yritysrahoitukseen, investoinnit infrastruktuuriin sekä lupamenettelyjen sujuvoittaminen. Kevään 2026 kehysriihessä tehdyistä päätöksistä tällaisena kasvutoimena voidaan pitää esimerkiksi riskipitoista start-up toimintaa vahvistavaa päätöstä optioiden verotuksen lykkäämisestä optioina saatujen osakkeiden myyntihetkeen.

Invest in Finlandin seurannan mukaan Suomeen sijoittui 527 ulkomaisen yrityksen investointiprojektia vuonna 2025. Tämä oli 160 projektia enemmän kuin edellisenä vuonna. Investointeja tehtiin monipuolisesti usealle toimialalle muun muassa puhdasta ja digitaalista siirtymää edistäviin hankkeisiin sekä teollisuuden erilaisiin tarpeisiin. Tämä kertoo siitä, että Suomi nähdään vakaana ja ennustettavana investointiympäristönä. Suomen houkuttelevuutta investointikohteena lisää myös puhdas ja edullinen energia.

Suomen julkisen talouden ja kasvun näkökulmasta on erittäin tärkeää, että myös suomalaisten yritysten investoinnit saadaan hyvään kasvuun. Teollisuuteen ja teknologisiin ratkaisuihin kohdistuvien investointien ohella keskeisiä ovat myös talouskasvua vauhdittavat aineettomat investoinnit, kuten investoinnit tutkimukseen ja kehitykseen (T&K), ohjelmistoihin, dataan ja

osaamiseen. Yritysten rahoituksen saatavuudella on tämän tavoitteen saavuttamisen kannalta keskeinen merkitys.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Talousvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.5.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Kaisa Garedew ps
jäsen Lotta Hamari sd
jäsen Timo Harakka sd
jäsen Hilkka Kemppi kesk
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Matias Mäkynen sd
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Hanna Laine-Nousimaa sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johanna Rihto-Kekkonen

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Hallitus on epäonnistunut keskeisissä talouspolitiikkaa, työllisyysasteen nostamista ja velkasuhteen vakauttamista koskevissa tavoitteissaan.

Talouskasvun kiihdyttäminen on tärkeää sekä hyvinvoinnin että julkisen talouden vakauden kannalta. Pitkällä aikavälillä tuottavuus ratkaisee, mutta työllisyys vaikuttaa vahvasti julkiseen talouteen. Siksi kasvun ja työllisyyden painottaminen politiikassa on perusteltua.

Lyhyellä aikavälillä kasvun tukeminen on usein ristiriidassa julkisen talouden sopeutuksen kanssa, koska leikkaukset ja veronkorotukset heikentävät kysyntää ja työllisyyttä. Sopeutukselle ei silti ole vaihtoehtoa velkaantumisen vuoksi. Tämä korostaa tarvetta valita sekä kasvutoimia että sopeutustoimia, jotka vahvistavat julkista taloutta mahdollisimman tehokkaasti ja haittaavat kasvua mahdollisimman vähän. Tästä näkökulmasta hallituksen toimet ovat ristiriitaisia ja monet talouskasvua haittaavia. Osa hallituksen veropäätöksistä on tehottomia ja leikkaavat aukkoa julkiseen talouteen ilman kasvuvaikutusta. Esimerkiksi Pohjoismaisittain täysin kilpailukykyisen yhteisöverokannan alennus merkitsee lähes miljardin euron vuotuista veromenetystä. Sitä vastoin listaamattomien yritysten nykymuotoista turvallisiin sijoituksiin kannustavaa kansainvälisesti poikkeuksellisen edullista verotusta on mahdollista kiristää ilman haitallista kasvuvaikutusta.

Kevään kehysriihen päätöksiin sisältyy myös suhdannepolitiikan elementtejä, joilla pyritään tukemaan kotitalouksien kysyntää ja asuntomarkkinoiden piristymistä. Toimenpiteet jäävät enemmän symbolisiksi kuin suhdannekehitykseen merkittävästi vaikuttaviksi.

T&K politiikka

Parlamentaarisesti sovittu tavoite nostaa Suomen T&K-investoinnit 4 prosenttiin BKT:stä vuoteen 2030 mennessä on erittäin tärkeä Suomen tulevaisuuden ja talouskasvun näkökulmasta. Pitkän aikavälin talouskasvu on ennen kaikkea tuottavuuden kasvua ja tuottavuuskasvun ydin on TKI-toiminta.

Keskeistä on kohdentaa valtion T&K-rahoitus niin, että se oikeasti vivuttaa yksityisten T&K-investointien määrää ja kaupallista kunnianhimoa. Rahoitusta tulee ensisijaisesti kohdentaa tuottavuuden nousun ja talouskasvun kannalta vaikuttavimpiin toimiin. On tärkeää, että Julkisen talouden suunnitelmassa 2027—2030 hallitus pitää kiinni 4 prosentin TKI/BKT-tavoitteesta vuoteen 2030.

Julkisen talouden suunnitelmassa 2027—2030 on esityksiä, jotka koskevat EU-rahoitusta sekä kansallisen vastinrahoituksen tasoa. Nämä linjaukset heikentävät Suomen kykyä osallistua suuriin, strategisesti merkittäviin EU-rahoitteisiin T&K-kokonaisuuksiin. Tämä myös suoraan heikentää Suomen mahdollisuuksia saada EU:n TKI-rahoitusta hallitusohjelman tavoitteiden suuntaisesti, koska EU-rahoituksen saaminen edellyttää aina tiettyä kansallista vastinrahoitusta. Julkisen talouden suunnitelmassa esitetään, että ”osana kevään 2026 lisäsäästöjä Euroopan

unionin T&K-hankkeisiin kohdennettavaa kansallista vastinrahoitusta vähennetään 10 milj. eurolla vuosittain".

Koska julkinen T&K-rahoitus toimii vipuvartena yksityisille investoinneille tyypillisesti ja tutkitusti 2—5 kertaisella kertoimella, T&K-valtuuksien leikkaukset tulevat näin kohdistumaan tosiasiallisesti myös yksityisiin T&K-investointeihin.

Esimerkiksi Ilmastopaneeli pitää huolestuttavana sitä, että edellisessä JTS:ssä vuosille 2026—2029 EU:n rahoittaminen T&K-hankkeiden kansallista vastinrahoitusta päätettiin lisätä vuosittain 5 milj. eurolla, mutta nyt tästä vastinrahoituksesta päätettiin vähentää 10 milj. euroa vuosittain. Samalla Business Finlandin myöntämien T&K-valtuuksien korotusta alennetaan 5 milj. eurolla vuosittain. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitusleikkauksia tulisi harkita tarkoin ja kohdentaa vaikuttavasti vähähiilisyyden edistämiseen.

Vihreän siirtymän edistäminen ja yritystuet

Kuten koko kaudella toteutettu Orpon hallituksen ilmastopolitiikka, ei tämäkään julkisen talouden suunnitelma osoita uskottavaa ja johdonmukaista kokonaisuutta ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi tai päästöjen vähentämiseksi tai Suomen talouskasvulle välttämättömien vihreiden investointien kiihdyttämiseksi.

Kun määrärahat ja julkiset kannusteet vihreän siirtymän eteen vähenevät, tulisi vastapainoksi päättää uusista, valtiotaloutta vahvistavista toimista ja ohjauskeinoista, jolla tätä kompensoidaan ja päästö- sekä nielutavoitteet varmistetaan. Vähintään tulisi pidättäytyä uusista, päästöjä lisäävistä ja fossiilitaloutta ylläpitävistä päätöksistä. Liikennepolttoaineiden hiilidioksidiveron alentaminen (vaikutus valtiontalouteen -50 M€ v. 2027) sekä ajoneuvoveron perusveron alentaminen (-10 M€ v. 2028) ovat esimerkkejä päästöjä lisäävistä sekä valtiontaloutta heikentävistä verotuspäätöksistä, jotka lisäävät päästöjä.

Esimerkiksi energiaverotuksen uudistaminen ja etenkin bioenergian verotuen maltillistaminen olisi yksi pohdittava toimi. Joidenkin arvioiden mukaan puupolttoaineiden verottomuudesta aiheutui 418 milj. euroa, tai jopa enemmän laskentatavasta riippuen, menetettyjä verotuloja valtion taloudelle. Pikaisesti tulisi ottaa myös käyttöön maankäytön muutosmaksu, jolla ohjattaisiin ja tehostettaisiin maankäyttöä, vahvistettaisiin julkista taloutta ja vähennettäisiin ilmastopäästöjä.

Alueidenkäyttölaki esityksestä tulisi poistaa aurinko- ja tuulivoiman lisärakentamista haittaavat uudet määräykset ja suuripäästöisten autojen verohelpotuksesta pidättäytyä.

Hallituksen päätös lisätä turpeen huoltovarmuusvarastointia voi olla energiaomavaraisuuden näkökulmasta kriisitilanteessa perusteltua, mutta toimi täytyy suunnitella niin, ettei se lisää energiasektorin päästöjä kokonaisuutena ja että samalla investoinnit polttoon perustumattomaan tuotantoon esimerkiksi lämpökattilainvestointeihin, etenevät suunnitellusti.

Yritystukien kokonaisuudesta ei hallitus edelleenkään löydä leikattavaa, vaan kehysriihen päätöksiin sisältyi päinvastoin verotukien lisäyksiä. SDP on esittänyt, että esimerkiksi

maatalouden energiaveron palautus fossiilisen energian osalta poistetaan, turpeen veroedut poistetaan ja yritystukiin kohdennetaan laajasti 100 miljoonan euron leikkaus.

Geopoliittiset kriisit ovat osoittaneet, että fossiilisista polttoaineista irtaantuminen vahvistaa energiajärjestelmän toimintavarmuutta ja huoltovarmuutta Euroopassa ja Suomessa. Tätä tietoa vasten ilmastopolitiikan kiristäminen ja vauhdittaminen etenkin EU-tasolla on olennaista.

Rakennusala

SDP on ollut huolissaan hallituksen toimettomuudesta rakennusalan pitkään jatkuneen laskusuhdanteen edessä. Vihdoin kehysriihessä hallitus päätti joistakin alaa tukevista toimista, kuten asuinrakennusten energiaremontteihin ja saneerauksiin myönnettävästä määräaikaisesta korjausavustuksesta (110 M€ vuosille 2026—2027). Päätös on myönteinen asia energiajärjestelmän päästöjen vähentämisen näkökulmasta mikäli avustuksen saamisen kriteereissä huomioidaan energiatehokkuus riittävällä tavalla.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.5.2026

Matias Mäkynen sd
Lotta Hamari sd
Hanna Laine-Nousimaa sd
Timo Harakka sd

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Työtä, turvaa ja tulevaisuudenuskoa

Suomi on sairastanut kroonista kasvuvajetta jo yli viidentoista vuoden ajan. Tämän taustalla ovat heikko tuottavuuskehitys, investointien vähäisyys sekä osaajapula.

Pääministeri Orpon hallitus on epäonnistunut kaikissa keskeisissä taloustavoitteissaan:

Hallitus kertoo julkisen talouden suunnitelmassa asettaneensa hallitusohjelmassa seuraavat keskeiset talous- ja finanssipolitiikan tavoitteet:

Ensinnäkin hallitusohjelman tavoitteena oli, että julkisen talouden velkasuhde vakautetaan ja sen jälkeen käännetään ylivaalikautisessa tarkastelussa pysyvästi alenevalle uralle. Pitkän aikavälin tavoite on pohjoismainen talouskasvu ja velan suhde bruttokansantuotteeseen.

Lähtötilanteessa (Q2/2023) julkisen talouden velkasuhde oli 74,6 %/BKT. VM:n ennusteen mukaan vuonna 2027 velkasuhde olisi jo 92,4 % / BKT. Velkasuhde ei ole vakautunut. Ennusteen mukaan velkasuhde jatkaisi kasvuaan ollen 99 % v. 2030. Niinpä velkasuhde ei ole ylivaalikautisessa tarkastelussa kääntynyt pysyvästi alenevalle uralle.

Toisekseen hallitusohjelman tavoitteena oli, että julkisen talouden rahoitusasema kohenee siten, että julkisen talouden alijäämä on korkeintaan 1 % suhteessa bruttokansantuotteeseen vaalikauden aikana eli vuoteen 2027 mennessä.

VM:n ennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä on 4,6 % suhteessa BKT:hen v. 2027. Kuilu tavoitteeseen on euroina 10,8 miljardia euroa.

Kolmas hallitusohjelman tavoite oli, että työllisyys- ja kasvutoimilla tavoitellaan 100 000 uutta työllistä. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on nostaa työllisyysaste 80 prosenttiin.

Kausi- ja satunnaisvaihtelusta tasoitetulla aikasarjalla mitaten työllisiä on viimeisimmän tilastotiedon mukaan 55 000 vähemmän kuin hallituskauden alussa kesäkuussa 2023.

Työllisyysaste (15—64 v.) oli 73,6 prosenttia vuonna 2023. Ennuste työllisyysasteeksi vuodelle 2027 on 71,4 prosenttia. Työllisyysasteen ennustetaan vaalikauden lopulla olevan siis pienempi kuin vaalikauden alussa. VM:n ennusteessa työllisyysasteen ennustetaan kohoavan 72,8 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä, mutta olisi silloinkin vielä selvästi alle vuoden 2023 lähtötason.

Neljäntenä hallitusohjelman tavoitteena oli, että työllisyys- ja kasvutoimet yhdessä suorien sopeutustoimien kanssa luovat edellytykset julkisen talouden tasapainottumiseen v. 2031.

Valiokunnan lausunto TaVL 19/2026 vp
Eriävä mielipide 2

Ennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä on vuonna 2030 yhä 4,4 prosenttia. Euroissa tämä tarkoittaisi tasapainon sijaan lähes 15 miljardin euron julkisen talouden lisävelkaa vuodessa.

Ulkoisten hallituksesta riippumattomien syiden lisäksi tilanteeseen on vaikuttanut hallituksen oma politiikka. Keskusta on koko vaalikauden ajan esittänyt vaihtoehtoja, joissa sopeutustoimien rinnalla olisi toteutettu myös kasvutoimenpiteitä.

Hallitus ei ole ottanut kuuleviin korviinsa kasvun laiminlyömistä koskevaa kritiikkiä vaan on vuosi toisena perään väittänyt, että kasvu on aivan nurkan takana.

Nyt yhä edelleen keväällä 2026 ollaan tilanteessa, jossa tavallisten ihmisten kuin yrittäjienkin luottamus tulevaan on alavireistä. Ihmisten pelko niin julkisen talouden kuin omankin talouden romahtamisesta on todellinen. Yrityksillä ei ole luottoa kasvuun.

Kokoomushallituksen politiikan seurauksena Suomessa ovat olleet kasvussa työttömyys, konkurssit ja valtion velka, ei talous.

Keskustan kasvun resepti on: Suunniteltu Suomessa, valmistettu Suomessa ja omistettu Suomessa. Suomeen tarvitaan vahvempi kasvunäkymä. Tavoitteena tulee olla vähintään kasvun tuplaaminen ennustettuun verrattuna.

Luottamus talouteen pitää palauttaa. Ilmapiirin ja toimintaympäristön tulee olla vakaa ja ennakoitava. Nyt se ei sitä ole. Hallitus on valinnut epävakaamman polun. Poliittisen riskin vähyys on ollut aiemmin Suomen hyve, mutta ei ole enää.

Suomen ennustettavuus investointikohteena onkin heikentynyt merkittävästi vaalikauden kuluessa. Veropolitiikasta on tullut täysin ennakoimatonta.

Suomeen tarvitaan myönteinen ja luottamusta vahvistava tulevaisuusnäkymä

Keskusta esitti ennen kehysriihtä hallitukselle työn, turvallisuuden ja tulevaisuudenuskon vahvistamisen toimenpidekokonaisuutta. Hallitus osin tarttui keskustan esittämiin toimenpiteisiin, mutta vain osin. Lisäksi toimiin olisi pitänyt ryhtyä jo paljon aiemmin hallituskauden aikana.

1) Työtä nopeasti — rakentamalla, korjaamalla ja kannustamalla

Keskusta, ehdotti, että taloyhtiöille otetaan käyttöön 10 % korjausavustus. Hallitus päätyi toimenpiteenään kohdentamaan energiaremontteihin ja saneerauksiin kohdennetaan määräaikainen valtiontukiohjelma (110 milj. €). Hallituksen tavoitteena on keskustan tavoin saada aikaan yli 1 mrd. euron kasvu korjausrakentamiseen. Samalla taloyhtiölainojen perusparannuslainojen valtiontakauksia kehitetään ja samalla sääntelyä kevennetään.

Rakennusalalle olisi kuitenkin tarvittu muitakin toimenpiteitä. Keskusta olisi käynnistänyt homekoulujen ja julkisten rakennusten korjausohjelman sekä perusväylänpidon, siltojen, raiteiden ja yksityisteiden kunnostusohjelman. Hallitus sen sijaan tekee osana korvaavia

säästötoimia 30 miljoonan tasoleikkauksen perusväylänpitoon ja 38,5 milj. euron vähennyksen vuodesta 2028 eteenpäin. Tämä tulee lisäämään entisestään teiden ja rautateiden korjausvelkaa.

Keskusta olisi palauttanut kotitalousvähennyksen ehdot vuonna 2024 voimassa olleen tason mukaiseksi ja tuplannut samalla yksinasuvien sekä yksinhuoltajien vähennysoikeuden enimmäismäärän. Hallitus tyytyi hieman kohtuullistamaan määräaikaisesti aiemmin toteuttamaansa kotitalousvähennyksen heikennystä.

Keskusta vauhdittaisi asuntokauppaa poistamalla varainsiirtovero määräajaksi. Hallitus ei tee asiassa mitään. Sen sijaan hallituksen suunnasta on moitittu keskustaa siitä, että tällaisen avauksen tekeminen häiritsee asuntokauppaa. Nyt pääministeripuolue kokoomus on kuitenkin omassa tavoiteohjelmassaan asettanut tavoitteeksi varainsiirtoveron poistamisen. On syytä kysyä, että miksi kokoomus ei toteuttanut tätä nyt vallassa ollessaan, kun asuntomarkkinat olisivat selkeästikin tarvinneet markkinat liikkeelle panevaa muutosta.

Keskusta on pitkään esittänyt itäisen Suomen erityistalousaluekokeilua käynnistettäväksi. Hallitus on nyt luvannut, että osana hallitusohjelman mukaista itäisen Suomen ohjelman toimeenpanoa hallitus ryhtyy valmistelemaan määräaikaisen kokeilulainsäädäntöhankkeen käynnistämistä koskien erityistalousalueita. Hyvä, että hallitus on vihdoin ja viimein havahtunut toimimaan asiassa. Hallituksen on syytä kiirehtiä valmistelua, jotta asia ehditään käsitellä vielä tällä vaalikaudella.

Eri puolille Suomea saataisiin nopeasti käynnistettyä työtä tuovaa rakentamista, jos kalliista yksittäisestä Turun tunnin junasta kyettäisiin luopumaan sen sijaan, että hallitus on tehnyt siitä itselleen arvovaltakysymyksen, joka on saatava läpi hinnalla millä hyvänsä.

2) Turvaa arkeen — helpotusta akuuttiin kustannuskriisiin. Keskusta vastaisi kuljetusalan, maatalouden ja työssään autoa tarvitsevien kustannuskriisiin määräaikaisella tukiohjelmalla.

Keskusta on ehdottanut kustannuskriisiin vastauksena maatalouden määräaikaista kiinteistöverovapautta. Hallitus ei tätä toteuta. Sen sijaan hallitus toteuttaa toisen keskustan ehdotuksen eli energiaveronpalautuksen korottamisen vuosien 2026 ja 2027 ajaksi.

Keskusta ottaisi ammattidieselin käyttöön nopeasti ja ihmettelee, ettei hallitus ole kyennyt sitä toteuttamaan vaalikautensa aikana ja on siirtämässä voimaantulon vuoteen 2027.

Keskusta on ehdottanut, että vauhditetaan siirtymää bioenergiaan, biokaasuun ja öljylämmityksestä luopumiseen. Hallituksen toimenpiteenä on biokaasusta maininta kehysriihen pöytäkirjamerkinnöissä: ”Fossiilisista raaka-aineista irtautumista ja ravinnekierrätystä edistetään panostamalla biokaasutuotannon vahvistamiseen. Puhtaan energian ja huoltovarmuuden ministerityöryhmässä käynnistetään selvitys biokaasutuotantoa edistävistä toimista kevään 2026 aikana huomioiden taloudelliset reunaehdot.” Tähän mennessä hallitus on lähinnä hankaloittanut biokaasun edistämistä, eikä suinkaan vauhdittanut. Toivottavasti hallitus nyt todella tekee asiassa ryhtiliikkeen.

Valiokunnan lausunto TaVL 19/2026 vp
Eriävä mielipide 2

Keskusta muistuttaa, että jo hallitusohjelmassa luvattiin edistää biokaasutuotannon kehittämistä ja käynnistämistä sekä biokaasun monipuolista käyttöä. Tämän toteuttamiseksi tarvitaan samanaikaisesti toimia sekä biokaasun tuotannon että käytön edistämiseen.

Hallituksen on olennaista varmistaa, että Suomeen saadaan todella toteutettua uusia biokaasulaitos- ja kierrätyslannoitetuotantoinvestointeja. Keskusta on peräänkuuluttanut biokaasuntuotannon ja käytön tarkastelua kokonaisuutena. Tämä edellyttää yhteistyötä eri ministeriöiden kesken (MMM, TEM, YM, LVM, VM). Kokonaiskoordinaatiota hallinnonalojen välillä on syytä vahvistaa. Tällä hetkellä se näyttää puuttuvan kokonaan.

Keskusta on huolissaan siitä, että uusiutuvan energian investointien luvitus ei tule nopeutumaan hallituksen tavoittelemalla tavalla, vaan uusilta energiantuotantolaitoksilta jatkossakin edellytetään kallista ja monivaiheista ympäristösuojelulain mukaista menettelyä. Hallituksen valmistelemat toimenpiteet pikemminkin luovat epävarmuutta puhtaiden energiamuotojen investointiympäristöön.

Jakeluinfra-asetuksen muuttaminen heikensi kannustimia siirtyä biokaasuun, kun biokaasun tankkausasemat muutettiin rajatusti de minimis -tuen kautta tuettavaksi. Tärkeää olisi ollut säilyttää teknologianeutraalisuus, eikä yhdelle käyttövoimalle erillistä tukea. Tiedossa on, että etenkin Itä- ja Pohjois-Suomessa tankkausasemaverkko on vielä liian harva. Lisäksi hallitus on tuonut biokaasulle uusia hallinnollisia velvoitteita, muun muassa kestävyyden todentamisvelvoitteen, jotka lisäävät kustannuksia eivätkä paranna biokaasuinvestointien edellytyksiä.

Hallituksen aiempi päätös jakeluvelvoitteen lisävelvoitteen alentamisesta lisää epävarmuutta biokaasutuotannon toimialaan. Investointiympäristö ei näyttäydy houkuttelevana. Lupausten vastainen politiikkaa on vahingollinen niin kestävien polttoaineiden markkinoiden kehittymisen kuin huoltovarmuudenkin kannalta.

Keskusta on huolissaan siitä miten Orpon hallituksen päätös ottaa liikenteen päästökauppa käyttöön jo vuonna 2027 vuoden 2031 sijaan tulee vaikuttamaan polttoaineiden hintaan sekä siitä, miten Orpon hallituksen kansallinen päätös laajentaa päästökauppa koskemaan maa- ja metsätaloutta tullaan kompensoimaan tuottajille. Keskusta edellyttää täysimääräistä kompensaatiota tästä lisäkustannuksia aiheuttavasta hallituksen onnettomasta kansallisesta päätöksestä. Hallitus ei ole edelleenkään esittänyt tähän riittävää vastausta.

Keskusta on pitkään vaatinut, että turvataan turpeen rooli huoltovarmuudessa. Kehysriihen pöytäkirjassa on osio energiaturpeen huoltovarmuus.

”TEM valmistelee tukimallin, jolla varmistetaan riittävä energian saatavuus ja toimitusvarmuus myös talvella. Tällä tuella mahdollistetaan mm. biokaasukäyttöisten kaasuturbiinien rakentaminen ja bioenergiaa käyttävien CHP laitosten käytön jatkuminen pidempään.

Hallitus päättää jatkaa turpeen varmuusvarastointia vuoteen 2030. Varmistetaan kotimaisen ja huoltovarman energian saatavuus eri tilanteissa ja HVK:lle riittävä rahoitus asian varmistamiseksi.”

Nämä ovat perusteltuja toimenpiteitä, mutta mistään turpeen kunnianpalautuksesta on kyllä liioiteltua puhua, koska ainut konkreettinen toimenpide on lupaus jatkaa nykyisinkin olemassa viime vaalikaudella aloitettua turpeen huoltovarmuusvarastointia vuoden 2028 sijaan vuoteen 2030 saakka.

Vaikka hallitus on kirjannut energiaturpeen huoltovarmuuden alle biokaasukäyttöisten kaasuturbiinien rakentamisen ja bioenergiaa käyttävien CHP laitosten (yhdistetty lämmön- ja sähköntuotanto) käytön jatkumisen pidempään, niin on epäselvää, miten tämä liittyisi erityisesti turpeen tuotantoon.

Nyt turvealalla on hyvin suuri hämmennys siitä, että mitä toimenpiteitä hallitus on todellisuudessa toteuttamassa ja mitä ei. Hallituksen olisi syytä selkeyttää viestintäänsä ja pidättäytyä rehellisyydessä.

3) Tulevaisuudenuskoa nuorille

Keskusta on ehdottanut nuorten takuutyötä, joka rahoitettaisiin nuorten työttömyysturvamenoista ja kuntien ns. sakkomaksuista. Käytettäisiin rahaa työllisyyden edistämiseen mieluummin kuin työttömyyteen. Hallitus paikkaillee hieman omaa työllistymisseteliään, jota se ei ole saanut tähänkään mennessä toimimaan.

Keskustan mielestä kaiken työnteon tulee olla kannattavaa, jonka vuoksi työttömyysturvaan olisi tärkeää palauttaa suojaosa. Hallitus ei tähän edelleenkään suostunut.

Ihmisten työkykyä tulisi myös edistää ja vahvistaa. Mielenterveyssyyt on nykyisellään keskeinen tekijä varsinkin nuorten pitkissä sairauspoissaoloissa. Hallitus kuitenkin jatkaa leikkauksia sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä kansalaisjärjestöihin.

Lopuksi

Mielikuva Suomesta on kokenut kovia niin maan sisällä kuin ulkopuolelta katsottaessa. Suomea on aiemmin rakennettu yhteistyöllä. Tämä on ollut pienen kansan keskeinen kilpailukykytekijä. Nyt tätä luottamuspääomaa on syöty rajusti.

Keskusta katsoo, että luottamuksen palauttaminen ja tulevaisuuden uskon vahvistaminen ovat tällä hetkellä päättäjien tärkein tehtävä.

Keskusta tekisi sopeuttamisen hallitusta oikeudenmukaisemmin ja panostaisi samalla rajusti kasvuun. Suomen ollessa tienristeyksessä Keskustan valinta on työn ja kasvun tie

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

> *että valtiovarainvaliokunta ottaa julkisen talouden suunnitelmaa 2027—2030 koskevassa mietinnössä huomioon edellä olevan.*

Valiokunnan lausunto TaVL 19/2026 vp
Eriävä mielipide 2

Helsingissä 22.5.2026

Timo Mehtälä kesk
Hilkka Kemppi kesk

Eriävä mielipide 3

Perustelut

Hallituksen julkisen talouden suunnitelman vuosille 2027—2030 taustalla on valtiovarainministeriön kasvuennuste, jonka mukaan talouden toipuminen viivästyy, työttömyys pysyy korkealla ja julkisen talouden alijäämä jää suureksi koko kehyskaudella. Lisäksi olennaista on, että sopeutustoimista huolimatta velkasuhde jatkaa nousuaan. Valtiovarainministeriö arvioi, että julkisyhteisöjen velkasuhde nousee 88,5 prosentista vuonna 2025 noin 91,2 prosenttiin vuonna 2026 ja 99,3 prosenttiin vuonna 2030.

Heikon talouskehityksen taustalla katsotaan olevan epävarmuutta luova geopoliittinen tilanne sekä ulkoiset shokit kuten Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa. Toisaalta Hormuzinsalmen sulun vaikutukset globaaliin energiamarkkinaan kiihdyttävät todennäköisesti inflaatiota tulevina vuosina. Näistä seikoista huolimatta hallitus ei voi täysin ulkoistaa omaa vaikutustaan epäonnistuneeseen talous- ja kasvukehitykseen. Asiantuntijalausuntojen mukaan osa Julkisen talouden suunnitelmassa esitellyistä toimenpiteistä vaikuttaa talouteen suoraan epävarmuutta lisäävällä ja näin myös kokonaiskysyntää heikentävällä tavalla.

Valiokunta ottaa lausunnossaan kattavasti kantaa sekä kasvutoimiin että erityisesti T&K-panostusten ja niihin liittyvän vastinrahoituksen rooliin Julkisen talouden suunnitelmassa. Valiokunta jättää kuitenkin täysin huomiotta asiantuntijalausunnoissa esiin nousseet huolet energia- ja ilmastopolitiikan rahoituksen riittävyydestä tai mittakaavaltaan vastaavien kustannustehokkaampien tai taloutta vahvistavien ilmastotoimien tekemisestä.

Ilmastotoimien rahoitus

Hallituksen eduskunnalle antamassa Energia- ja ilmastostrategiassa (VNS 8/2025 vp) esiteltiin päästökauppa- ja maankäyttösektorin toimenpiteitä noin 235 miljoonan euron edestä vuosille 2026—2029. Näille toimille, kuten esimerkiksi uusien teknologioiden demonstraatiohankkeille tai metsän uudistamisen vauhdittamiselle, ei kuitenkaan ole julkisen talouden suunnitelmassa osoitettu rahoitusta.

Näiden lisäksi Keskipitkän aikavälin suunnitelman (VNS 9/2025 vp) mukaisilla taakanjakosektorin lisätoimilla on ympäristöministeriön arvion mukaan noin 200 miljoonan euron rahoitusvaje. Yhteensä nämä nousevat lähes puolen miljardin euron mittakaavaan.

Lisäksi suunnitelmassa esitetään leikattavaksi työ- ja elinkeinoministeriön määrärahoja vähähiilisyyden edistämistehtävistä. Leikkaukset saattavat asiantuntijalausuntojen mukaan näkyä vihreän siirtymän investointien hidastumisena sekä taloudellisen hyödyn heikentymisenä. Päätöstä on vaikea perustella talous- eikä ilmastopolitiikankaan näkökulmasta kestävästi.

Valiokunnan lausunto TaVL 19/2026 vp
Eriävä mielipide 3

Turve

Osana julkisen talouden suunnitelmaa hallitus on käynnistänyt uuden turpeen energiakäytön ja huoltovarmuusvarastoinnin tuen, jonka mittakaava (18 miljoonaa euroa) on alan kokoon nähden huomattava. Asiantuntijalausunnoissa huomautetaan turpeen olevan rinnasteinen fossiilisiin polttoaineisiin ja sen olevan jopa kivihiiltäkin päästöintensiivisempää. Uutta turvetukea on vaikea perustella taloudellisesti tai ilmaston kannalta. Lisäksi se saattaa haitata päästökauppasektorin päästöjen suotuisaa kehitystä ja johtaa vastaavasti kalliisiin tai vaikeisiin päästövähennystoimiin muilla sektoreilla.

Kokonaisuutena tarkastellen hallituksen energia- ja ilmastopolitiikka vaikuttavat olevan ristiriidassa sen harjoittaman talouspolitiikan kanssa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.5.2026

Oras Tynkkynen vihr

Eriävä mielipide 4

Perustelut

Pääministeri Petteri Orpon hallitus on epäonnistunut kaikissa keskeisissä talouspolitiikan tavoitteissaan. Hallitusohjelman talouspoliittisia tavoitteita ovat muun muassa suomalaisten elintason parantaminen, työllisyyden nostaminen vähintään 100 000 työllisellä ja julkisen talouden velkasuhteen kasvun pysäyttäminen, sekä sen saattaminen pitemmällä aikavälillä laskevalle uralle. Päinvastoin hallitusohjelman tavoitteisiin nähden Suomessa pienituloisuus, eriarvoisuus, asunnottomuus ja työttömyys ovat kaikki kasvaneet tällä hallituskaudella. Suomen työttömyystilanne on EU:n huonoin ja myös työllisyysaste on heikentynyt. Samaan aikaan julkisen talouden velkasuhde on kasvanut erityisesti siksi, että hallituksen harjoittama finanssipolitiikka on pitkittänyt talouden matalasuhdannetta. Hallitus on myös rapauttanut julkisen talouden tulopohjaa keventämällä erityisesti suurituloisten ja yritysten verotusta. Vuodelle 2027 kaavailtu yhteisöveroalennus tulee Suomelle kalliiksi, sillä se heikentää verotuloja lähes miljardin verran vuosittain.

Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2027—2030 osoittaa myös, ettei hallituksen keskeisin tavoite eli Suomen velkasuhteen taittaminen tule toteutumaan. Julkisen talouden suunnitelman mukaan velkasuhde ylittää tänä vuonna EU:n finanssipoliittisten sääntöjen kannalta merkittävän 90 prosentin rajan ja jatkaa kasvuaan vuoteen 2030 saakka. Hallitus ei siis onnistu vakauttamaan velkasuhteen kasvua vaalikauden lopussa, vaikka se tulouttaa yli miljardin Valtion eläkerahastosta paikatakseen yhteisöveroalennuksen takia menetettyjä verotuloja. Tämän lisäksi miljardeilla kasvavat sotilasmenot heikentävät julkista taloutta ja voimistavat muihin menoihin kohdistuvaa leikkauspainetta. Puolustusvoimien strategisten hankkeiden ja Nato-jäsenyyden myötä jo tähän mennessä miljardeilla kasvaneet vuotuiset sotilasmenot kasvavat vuosina 2027—30 edelleen Naton viiden prosenttiin nostetun BKT-tavoitteen myötä.

Hallituksen työllisyyspolitiikka on epäonnistunut

Hallitus on väittänyt, että sen sosiaaliturvaa ja työntekijöiden oikeuksia heikentävät uudistukset kasvattaisivat Suomen työllisyyttä 100 000 uudella työllisellä. Sen sijaan tuloksena on ollut EU:n korkeimmaksi kasvanut työttömyysaste ja 2,5 prosenttiyksiköllä heikentynyt työllisyysaste.

Hallituksen työllisyyspolitiikka on keskittynyt työn tarjonnan lisäämiseen, kun merkittävin syy työttömyyden taustalla on riittämätön kysyntä. Suomen poikkeuksellisen korkea työttömyysaste muuhun Eurooppaan verrattuna johtuu ensisijaisesti siitä, että liian kireä rahapolitiikka ja sittemmin liian kireä finanssipolitiikka ovat sysänneet rakennusalan syvään taantumaan sekä heikentäneet yksityistä kulutuskysyntää ja investointeja.

Riittämätön työvoiman kysyntä näkyy erityisesti avoimien työpaikkojen määrässä. Avointen työpaikkojen määrä on supistunut 80 000:lla viimeisen neljän vuoden aikana. Vuoden 2026 ensimmäisellä kvartaalilla Suomessa oli työnvälitystilaston mukaan 53 000 avointa työpaikkaa ja 346 000 työtöntä työnhakijaa. Työllisyyspolitiikka, joka perustuu lähes yksinomaan työvoiman tarjonnan lisäämiseen, ei voi ratkaista Suomen työttömyysongelmaa.

Valiokunnan lausunto TaVL 19/2026 vp
Eriävä mielipide 4

Hallituksen toimet työttömyyskriisiin vastaamisessa ovat täysin riittämättömiä suhteessa kriisin todelliseen mittakaavaan. Leikkaukset julkishallintoon pahentavat tilannetta. Myös kuntien valtionosuuksien leikkaukset heijastuvat kaikkiin kuntien järjestämiin palveluihin mukaan lukien työllisyyspalvelujen rahoitukseen. Pahenevalla pitkäaikaistyöttömyydellä tulee olemaan Suomen talouteen kauaskantoisia negatiivisia vaikutuksia.

Suomen velkasuhde todennäköisesti kasvaa liian kireän finanssipolitiikan takia

Suomen julkisen talouden velkaantumiskehityksen taustalla on erityisesti heikko talouskasvu. Orpon hallituksen harjoittama leikkaava finanssipolitiikka selittää suurilta osin heikon yksityisen kulutuskysynnän kehityksen. Hallituksen finanssipolitiikka oli erityisen kireää vuonna 2025. Esimerkiksi Kansainvälinen valuuttarahasto on tutkimuksissaan havainnut, että finanssipolitiikan sopeuttaminen ei keskimäärin vaikuta julkiseen velkasuhteeseen millään tavalla. Tämä johtuu lähinnä siitä, että sopeutustoimia ajoitetaan usein huonoon suhdannetilanteeseen. Heikon kasvun oloissa toteutetut leikkaukset voivat vaikuttaa kokonaistuotantoon jopa niin paljon, että seurauksena on velkasuhteen kasvu. Näin näyttää käyneen myös Suomessa kuluvan hallituskauden aikana. On mahdollista, että eduskuntapuolueiden enemmistön seuraavan hallituksen tehtäväksi sopimat jopa 11 miljardin leikkaukset tosiasiassa kasvattavat velkasuhdetta pitkällä aikavälillä. Leikkaukset heikentävät Suomen talouskasvua merkittävästi, minkä myötä 2030-luvusta saattaa tulla Suomen talouden kolmas peräkkäinen menetetty vuosikymmen.

Puolustusmenojen kasvattaminen johtaa yhä koveneviin leikkauksiin

Julkisen talouden suunnitelmassa todetaan, että hallitus on sitoutunut Naton määrittämään puolustusmenotasoon, joka on viisi prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2035 mennessä. Puolustusvoimien määrärahoja nostetaan asteittain siten, että vuonna 2030 Naton määritelmän mukaiset puolustusmenot ovat arviolta 3,2 % suhteessa BKT:hen. Julkisen talouden suunnitelman mukaan puolustusministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskauden alussa 6,7 miljardia euroa ja kehyskauden lopussa 9,2 miljardia euroa. Sotilasmenot ylittävät 2030 mennessä opetus ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahat valtion budjetissa.

Puolustusvoimien toimintamenojen ja puolustusmateriaalihankintojen voimassa olevat tilausvaltuudet ovat yhteensä n. 11,7 mrd. euroa. Kehyskaudella Puolustusvoimien toimintamenoihin ja puolustusmateriaalihankintoihin suunnitellaan uusia tilausvaltuuksia yhteensä n. 6,4 mrd. euroa siten, että hankkeet jatkuvat vuoteen 2036 asti.

Sotilasmenojen kasvattaminen lisää Euroopan ja Suomen talouden ongelmia. Euroopan ja Suomen taloudet kaipaisivat erityisesti tuottavia investointeja ja panostuksia koulutukseen, hyvinvointiin ja vihreään siirtymään. Sotavarustelu ei tue kotimaista tuotantoa tai Suomen taloutta, sillä sotateolliset tuotteet hankitaan lähes yksinomaan ulkomailta, useimmiten Yhdysvalloista.

On selvää, että julkisilla investoinneilla ja panostuksilla koulutukseen ja tutkimukseen sekä toisaalta sosiaaliturvaan ja julkisiin palveluihin olisi tosiasiallinen kokonaiskysyntää ja talouskasvua elvyttävä vaikutus, toisin kuin tuottamattomilla sotilasmenoilla.

Valiokunnan lausunto TaVL 19/2026 vp
Eriävä mielipide 4

Vaarana on, että kasvavat sotilasmenot syrjäyttävät tarpeellisia muita menoja ja aiheuttavat vielä huomattavasti nykyistä kovemman leikkauspaineen, kun komissio luopuu finanssipoliittisten sääntöjen poikkeuslausekkeen soveltamisesta ja velkasääntöjä aletaan soveltaa täysimääräisesti.

Talous- ja kauppapolitiikan suunnittelussa tulisi huomioida Suomen kansallinen etu

Ennen seuraavan hallituskauden alkua olisi syytä kriittisesti arvioida finanssipolitiikan säännöistä johdettavaa finanssipolitiikan linjaa. Finanssipolitiikan kiristäminen kymmenen miljardin mittaluokassa ei ole talouskasvun, työllisyyden tai yhteiskunnan vakauden kannalta mahdollista.

Myös kauppapolitiikan linjaa tulisi arvioida kriittisesti. Yksinomainen kiinnittyminen länteen geopoliittisten muutosten keskellä ei palvele Suomen etua. Ukrainan sodan päättymisellä tulee olemaan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Jälleenrakennus tullee aiheuttamaan kysyntäpainetta, mikä rajallisten resurssien olosuhteissa tulee todennäköisesti näkymään inflaationa. Tässä tilanteessa Suomella tulisi olla mahdollisuudet käydä kauppaa monipuolisesti, jotta voimme mm. turvata keskeisten resurssien saannin. Pienenä maana Suomen tulisi päättää kauppasuhteistaan omien taloudellisten intressiensä mukaisesti.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta huomioi nämä näkökulmat mietinnössään.

Helsingissä 22.5.2026

Johannes Yrttiaho vas